

**MOTIVATSIYANING PSIXOLOGIK NAZARIYALARINI
O'RGANGAN OLIMLAR**

**SIDIQOVA UMIDA RO'ZIMUROD QIZI
BOZORQULOVA UMIDA SAMANDAROVNA**

*DTPI Pedagogika.Fakulteti Psixologiya.
yo'nalishi 2-bosqich talabalari*

SHOMUROTOV ULUGBEK MELIKBOBOYEVICH

*Denov tadbirkorlik va pedagogika institute
Pedagogika fakulteti, Pedagogika va psixologiya
kafedrası o'qituvchisi (maqola ilmiy raxbari)
ulugbekshomurotov986@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0008-8004-499X>*

Annotatsiya: Ushbu maqolada motivatsiya inson faoliyatining ichki harakatlantiruvchi kuchi bo'lib, u insonni maqsad sari yo'naltiradi. Psixologiya fanida motivatsiya nazariyalari inson xulq-atvori, ehtiyojlari va ularni qondirish mexanizmlarini tushuntirishga qaratilgan. Turli olimlar motivatsiyani o'z nuqtai nazaridan tahlil qilib, nazariy asoslarini yaratganlar.

Kalit so'zlar: motivatsiya, ehtiyoj, psixologik nazariya, Maslou, Gertsberg, MakKlelland, Levin, Vrum, ehtiyojlar ierarxiyasi, motivatsion omillar, umid nazariyasi

Аннотация: В данной статье мотивация рассматривается как внутренняя движущая сила человеческой деятельности, направляющая человека к достижению цели. В психологии теории мотивации направлены на объяснение человеческого поведения, потребностей и механизмов их удовлетворения. Различные учёные анализировали мотивацию с собственной точки зрения и создавали её теоретические основы.

Ключевые слова: мотивация, потребности, психологическая теория, Маслоу, Герцберг, Макклелланд, Левин, Врум, иерархия потребностей, мотивационные факторы, теория ожиданий

Annotation: In this article, motivation is the internal driving force of human activity, which directs a person towards a goal. In psychology, motivation theories are aimed at explaining human behavior, needs and mechanisms for satisfying them. Various scientists have analyzed motivation from their own perspective and created theoretical foundations.

Keywords: motivation, needs, psychological theory, Maslow, Herzberg, McClelland, Lewin, Vroom, hierarchy of needs, motivational factors, expectancy theory

Motivatsiya inson faoliyatining ichki harakatlantiruvchi kuchi bo'lib, u insonni maqsad sari yo'naltiradi. Psixologiya fanida motivatsiya nazariyalari inson xulq-atvori, ehtiyojlari va ularni qondirish mexanizmlarini tushuntirishga qaratilgan. Turli olimlar motivatsiyani o'z nuqtai nazaridan tahlil qilib, nazariy asoslarini yaratganlar.

A. Maslou (Abraham Maslow) – Ehtiyojlar ierarxiyasi nazariyasi

Maslou motivatsiyani ehtiyojlar ierarxiyasi orqali izohlaydi. Uning fikricha, insonning barcha xatti-harakatlari besh bosqichli ehtiyojlarni qondirishga yo'naltirilgan:

1. fiziologik ehtiyojlar,
2. xavfsizlik,
3. ijtimoiy ehtiyojlar,
4. hurmat,
5. o'zini namoyon qilish ehtiyoji.

Maslouga ko'ra, yuqori darajadagi ehtiyojlar past darajadagilari qondirilgandan keyingina paydo bo'ladi.

F. Gertsberg (Frederick Herzberg) – Ikki omil nazariyasi

Gertsberg motivatsiyani ikki turdagi omillar bilan bog'laydi:

Gigiyena omillari (ish haqi, sharoit, boshqaruv uslubi);

Motivatsion omillar (muvaqqatlik, mas'uliyat, rivojlanish imkoniyati).

Uning nazariyasiga ko'ra, gigiyena omillari norozilikni oldini oladi, motivatsion omillar esa insonni faol ishlashga undaydi.

D. MakKlelland (David McClelland) – Ehtiyojlar nazariyasi

MakKlelland uch asosiy ehtiyojni ajratgan:

Muvaffaqiyatga intilish,

Hokimiyatga intilish,

Boshqalarga yaqinlik ehtiyoji.

Uning fikricha, har bir insonda bu ehtiyojlardan biri ustun bo'ladi va u shaxs xulqini belgilaydi.

K. Levin (Kurt Lewin) – Maydon nazariyasi

Levinga ko'ra, inson xatti-harakatlari ichki (shaxsiy) va tashqi (muhit) omillar o'rtasidagi o'zaro ta'sir natijasida shakllanadi. Motivatsiya bu omillar o'rtasidagi kuchlar muvozanati bilan belgilanadi.

V. Vrum (Victor Vroom) – Umid nazariyasi

Vrum motivatsiyani "umid" tushunchasi orqali izohlaydi. Inson o'z harakati natijasi maqsadga olib kelishiga ishonsa, u faol harakat qiladi. Ya'ni, motivatsiya kutilgan natija, harakat samaradorligi va mukofot qadri o'rtasidagi bog'liqlikka asoslanadi.

Xulosa

Motivatsiyaning psixologik nazariyalari inson faoliyatining turli jihatlarini yoritib beradi. Har bir olim motivatsiyani o'z nuqtai nazaridan izohlab, inson xatti-harakatini tushunishga katta hissa qo'shgan. Bugungi kunda ham ushbu nazariyalar ta'lim, mehnat, menejment va psixoterapiya sohalarida keng qo'llanilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Зимбардо Ф., Р. Гэрриг. Психология и жизнь. — Москва: Питер, 2010.
2. Немов Р.С. Психология. Книга 1: Общие основы психологии. — Москва: Владос, 2003.
3. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. — Москва: Смысл, 2004.
4. Ekman, P. Emotions Revealed. — New York: Times Books, 2007.
5. Mayer J.D., Salovey P. What is Emotional Intelligence? — Journal of Emotional Development, 1997.
6. Goleman D. Emotional Intelligence. — New York: Bantam Books, 1995.
7. Karimova V.M. Umumiy psixologiya. — Toshkent: O'qituvchi, 2015.
8. Xudoyberdiyeva M. Psixologik holatlar nazariyasi. — Toshkent: TDPU nashriyoti, 2020.